

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Елисавета Мусакова

за дисертационния труд на Генади Гатев „Трансформации на фотографията в края на ХХ и началото на ХХІ век и техните рефлексии във визуалните стратегии и практики в съвременното изкуство“ по процедурата за присъждане на научната и образователна степен „доктор“, област на висше образование 8. Изкуства, Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство

Още самото заглавие на дисертацията говори за поставянето на изключително сложна, но и силно интригуваща тема, за липсата на подобен теоретичен труд в полето на българското изкуствознание и оттам, за неговата несъмнена актуалност, с което се покрива едно от основните законови изисквания за придобиването на степента „доктор“. Накратко казано, за да пристъпи към подобен вид изследване, изследващият трябва да има най-малкото широк поглед върху всички аспекти и върху цялостния контекст, в който, особено от съвременна гледна точка, следва да бъде положена фотографията – философски и естетически, исторически, изкуствоведски, социологически, икономически и технологически, психологически и пр. Може да се допусне, че подобна амбициозна задача ще остане ограничена в заявката си, но съдържанието на представената за защита работа потвърждава обратното – тя е написана компетентно, на базата на проучени знакови в областта на съвременното изкуство и фотографията теоретични разработки, заедно с натрупания дългогодишен собствен опит в наблюдаването, анализирането и личното участие като художник и критик в процесите в българското, но и не само, съвременно изкуство.

Генади Гатев се е ориентирал основателно към своя обект на изследване, който, може да се каже, е повече от очевиден, без това положение да отменя необходимостта от неговото теоретично осмисляне. От самото си създаване фотографията поражда дебати, които и до днес остават отворени и в тази даденост дисертацията продължава линията, чието начало е в ХІХ век и оттогава насам се опитва да очертае несигурните контури на явлението по отношение дефинирането на неговата природа и напрежението между него и другите визуални художествени средства. До днес са натрупани толкова количество научни, научно-популярни или свободни мнения за явлението „фотография“, ако се започне с това дали тя е или не е изкуство и ако е изкуство, какво я дефинира като такава, че е невъзможно да бъде обхванат целия този конгломерат от писания и изказвания. Оттук може да бъде оценено и

предизвикателството, което кандидатът е отправил и сам към себе си, да се впише в този респектиращ с плътността си, но и плашещ с безбрежността си дискурс.

Съдържанието и структурата на труда, разпределен в 4 глави, всяка от които, без последната, съдържат множество подраздели, показват и разкриват задълбочения аналитичен подход на Г. Гатев, който тръгва от прегледа на ранната история на фотографията, за да мине през етапите на вписването ѝ, употребата ѝ и признаването ѝ като същностна част от модернизма и после на съвременното изкуство, и стигне до разсъжденията и изводите за позицията на фотографията в днешната технологизирана и дигитализирана среда, в която се променя не само традиционното разбиране за изкуството, но цялостното отношение на човека към реалността. На фотографията е приписана съществена роля в информационната среда, която променя тотално усещанията за време и пространство, за истинност и фикция. По неговите думи: „В исторически план фотографията преосмисли и самата идея за изкуство съществуваща до 19-ти век. Сега тя наложи усещането за неопределеност, състояние на компресирано време и хипертрофирано пространство. От явление, което носи конкретност и достоверност на събитието, фотографията се превърна в среда на илюзорни, утопични и спекулативни изображения. Визуалното изживяване през фотографското изображение се оказва извън рамката на една истина, отвъд определената хронология на историята и отвъд субективността човешкото състояние.“

Без да се впускам в анализ и оценка на отделните глави, в които са съчетани теоретическите постановки и представянията като *case studies* на ключови художници и фотографи, а онагледяването им е направено с внимателно подбран, обемист албум от 120 страници, ще отбележа, че последната глава, не само поради натрапващата се нейна диспропорция спрямо разгърнатите останали три глави, но и според характера на съдържанието си съответства на заключението и би трябвало да бъде част от него.

В оценката на приносите, която дава Г. Гатев, намирам т. 7 за недобре формулирана и тавтологична в изказа си, а т. 8 според мен не може да бъде призната за собствен принос на дисертацията, тъй като по този въпрос е писано достатъчно. Останалите оценки приемам, заедно с направеното след тях обобщение, което – както и уводът, синтезират същината на дисертационния труд, неговата новост и пълнота.

Една забележка, която съм отправяла неведнъж към трудове, предложени за защита, е включването в библиографската справка на публикации, които не са цитирани в текста и се предполага, че не са използвани в изследването. Този подход,

който откривам и тук, първо намалява броя на реално проучените източници – или поне води до такова впечатление, и второ, поражда нежелана несигурност у рецензиращия по отношение на изказани от автора като собствени оценки, наблюдения и заключения. Допускам, и се надявам да е така, недостатъчна координация между действително ползваните източници и начинът на тяхното отразяване от страна на кандидата.

Друга бележка се отнася до списъка с публикации по темата на дисертацията, приложен в автореферата: в нито една не е посочен броят страници, а в четири от общо шестте не са посочени годините на публикуване.

Изводът, който мога да направя най-вече върху резултатите, постигнати в дисертационния труд, а също като имам предвид и „творческата биография“ на кандидата е, че има несъмнени основания на Генади Гатев да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор“.

София, 20 май, 2023 г.

(Е. Мусакова)